

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Експертної комісії
Українського інституту національної пам'яті
з питань визначення належності об'єктів
до символіки російської імперської політики**

Віктор БРЕХУНЕНКО

08 квітня 2025 р.

**Фаховий висновок щодо належності об'єктів
(географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності,
пам'ятників і пам'ятних знаків), присвячених радянському та
російському письменникові-сатирику Жванецькому Михайлові
Михайловичу (1934–2020), до символіки російської імперської політики**

Нормативно-правова підстава експертизи: частина 2 статті 6 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-IX від 21 березня 2023 р. із змінами, внесеними Законом № 3097-IX від 03.05.2023 р.; підпункт 17-3 пункту 4 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 «Деякі питання Українського інституту національної пам'яті»; Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», затверджене Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25.07.2023 № 399 «Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії"» із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України № 429 від 15.08.2023 № 429, Наказ Українського інституту національної пам'яті від 05.10.2023 № 35 «Про утворення Експертної комісії

з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики».

Визначення термінів у розумінні статті 2 Закону:

російська імперська політика (російська колоніальна політика) – система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу;

пропаганда російської імперської політики – публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також публічне використання продукції, що містить символіку російської імперської політики, публічне заперечення злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу;

русифікація – складова російської імперської політики, спрямована на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору;

українофобія – дискримінаційні дії, публічно висловлені заклики, у тому числі в медіа, у літературних та мистецьких творах, що заперечують суб'єктність Української держави, української нації, боротьбу проти підкорення, експлуатації, асиміляції Українського народу, а також правомірність захисту політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитку української національної державності, науки, культури, зневажають питомі етнокультурні ознаки українців, ігнорують українську мову та культуру.

символіка російської імперської політики – символіка, що включає, у тому числі, зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав

Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури); зображення гасел, цитат осіб, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень гасел, цитат, пов'язаних із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури), працівників радянських органів державної безпеки всіх рівнів; назви населених пунктів, районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топонімії населених пунктів, підприємств, установ, організацій на території України, яким присвоєні імена або псевдоніми осіб, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури).

Предмет експертизи: відповідність об'єктів (географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятників і пам'ятних знаків), присвячених радянському та російському письменникові-сатирику Жванецькому Михайлові Михайловичу (1934–2020), вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (далі – Закон).

Жванецький Михайло Михайлович (1934–2020) – радянський та російський письменник-сатирик, член Спілки письменників СРСР (1978–1991), народний артист України (1999), заслужений діяч мистецтв РФ (2001), народний артист РФ (2012), президент «Всесвітнього клубу одеситів» (1990–2020), засновник та художній керівник Московського театру мініатюр (1988–2020). Народився в Одесі, проте більша частина життя і творчої діяльності письменника були пов'язані з російськими містами Ленінградом (нині Санкт-Петербург) та Москвою.

Творча спадщина М. Жванецького винятково російськомовна; внесок письменника у російську культуру неодноразово відзначено почесними званнями та державними нагородами Російської Федерації. Так, 28 лютого 1994 р. «за заслуги в області естрадного мистецтва» М. Жванецького нагороджено орденом Дружби народів (Указ Президента Российской Федерации от 28 февраля 1994 года № 427 «О награждении орденом Дружбы народов Жванецкого М. М.»).

24 вересня 2001 р. «за заслуги в області мистецтва» отримав звання Заслуженого діяча мистецтв Російської Федерації (Указ Президента Российской Федерации от 24.09.2001 г. № 1145 «О награждении государственными наградами Российской Федерации»), а 21 березня 2012 р. «за большие заслуги в области кинематографического, музыкального, театрального, хореографического и циркового искусства» відзначений званням Народного артиста Російської Федерації (Указ Президента Российской Федерации от 21.03.2012 г. № 315 «О присвоении почетного звания „Народный артист Российской Федерации“»).

6 березня 2009 р. «за большой вклад в развитие литературы и эстрадного искусства» М. Жванецького нагороджено орденом «За заслуги перед Вітчизною» IV ступеню (Указ Президента Российской Федерации от 06.03.2009 г. № 242 «О награждении орденом «За заслуги перед Отечеством» IV степени Жванецкого М. М.»).

2015 року Міністерство культури України внесло М. Жванецького до так званого «білого» списку діячів культури, які виступили проти анексії АР Крим Російською Федерацією у 2014 році та підтримують територіальну цілісність України (<https://kp.ua/culture/507588-mynysterstvo-kultury-sozdalo-belyi-spysook-zarubezhnykh-artystov>).

Водночас, під час одного з творчих виступів М. Жванецького у 2014 р. на питання щодо російсько-українських взаємин після анексії Криму письменник відповів: «Кто-то хотел свободы и в Европу – получил. Кто-то хотел Крым – получил. Щас только надо доверит все верхам. ... Если решать вопрос вверху – то между собою, как ни странно – Россия-Америка. Вот эти две страны могут решить этот вопрос. А пока, как сказал Обама тоже, Крым потерян, его не вернут» (Михаил Жванецкий. Откровения. Конфликт Россия – Украина ... и Одесса (так все началось...). Год 2014 <https://www.youtube.com/watch?v=wl12n9hK5KE>). Фактично, така позиція цілком відповідає російському наративу про формальну, а не реальну суб'єктність України як суверенної держави, подальшу долю державності якої можуть вирішувати лише США та держава-агресор РФ.

27 лютого 2019 р. «за большой вклад в развитие отечественной культуры и искусства, многолетней плодотворную деятельность» М. Жванецького нагороджено орденом «За заслуги перед Вітчизною» III ступеню (Указ Президента Российской Федерации от 27.02.2019 № 79 «О награждении государственными наградами Российской Федерации»), нагороду М. Жванецькому вручав особисто російський президент В. Путін.

У цьому ж 2019 році М. Жванецький відвідав окупований Крим, де взяв участь у зніманні кінофільму «Одесский пароход», що проходили на замовлення пропагандистського каналу «Россия 1», а головні ролі в якому

виконували Фьодор Добронравов и Міхаїл Пореченков. Вказані особи внесені до складеного 2015 року Міністерством культури України на підставі звернень Служби безпеки України, Ради національної безпеки та оборони України, а також Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення «Переліку осіб, які створюють загрозу нацбезпеці України», що охоплює діячів культури Російської Федерації, які публічно підтримали російську військову агресію на Сході України, анексію Криму, висловлювали заперечення державного суверенітету та незалежності України.

На підставі викладеного, творча діяльність Жванецького Михайла Михайловича (1934–2020) – радянського та російського письменника-сатирика не пов'язана з розвитком української культури, водночас цілком відповідає визначенню русифікації у розумінні Закону. Наведені ж вище окремі висловлювання щодо суверенітету і територіальної цілісності України, а також участь російського письменника-сатирика у пропагандистських проєктах держави-агресора Російської Федерації (зокрема, з відвідуванням тимчасово окупованої території АР Крим) цілком перегукуються з російськими наративами про неспроможність української державності (з англ. *failed state* – нездатність підтримувати своє існування як життєздатної політичної та економічної одиниці), що може бути кваліфіковано як пропаганда російської імперської політики – публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики та українофобія – дискримінаційні дії, публічно висловлені заклики, у тому числі в медіа, у літературних та мистецьких творах, що заперечують суб'єктність Української держави, української нації, боротьбу проти підкорення, експлуатації, асиміляції Українського народу, а також правомірність захисту політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитку української національної державності, науки, культури, зневажають питомі етнокультурні ознаки українців, ігнорують українську мову та культуру. Присвоєння імені М. Жванецького географічним об'єктам, назвам юридичних осіб та об'єктів права власності, об'єктам топонімії, а також установа на його честь пам'ятників та пам'ятних знаків в Україні є втіленням русифікації – російської імперської політики, спрямованої на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих, порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору.

З огляду на викладене вище **об'єкти (географічні об'єкти, назви юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятники і пам'ятні знаки)**, присвячені радянському та російському письменникові-сатирику

Жванецькому Михайлові Михайловичу (1934–2020), відповідно до частини першої статті 2 Закону *належать до символіки російської імперської політики*, а подальше використання імені М. М. Жванецького в назвах географічних об'єктів, юридичних осіб та об'єктів права власності є *пропагандою російської імперської політики*.

Члени Експертної комісії Українського інституту національної пам'яті з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики:

БАЧИНСЬКА Олена Анатоліївна

БРЕХУНЕНКО Віктор Анатолійович

ВЕРБИЧ Святослав Олексійович

ГЕНЕРАЛЮК Леся Станіславівна

ГРЕЧИЛО Андрій Богданович

РУБЛЬОВ Олександр Сергійович

СКРИПНИК Анатолій Юрійович

СОКИРКО Олексій Григорович